

Публікації про великих хижих ссавців України

Ігор ЗАГОРОДНЮК¹ та Ігор ДИКИЙ²

¹ Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)

² Львівський національний університет ім. І. Франка (кафедра зоології)

Бібліографічні огляди є основою нових подальших досліджень, і ми пропонуємо увазі колег бібліографічну добірку щодо фауни хижих України та суміжних країн. Цей огляд, звісно, не є вичерпним і може розглядатись лише як початкова точка бібліографічного пошуку для всіх, хто зацікавився темою дослідження хижих ссавців.

У цей список включено всі праці, що цитовані в поточному випуску "NT4". У бібліографію включено також усі праці про великих хижих ссавців, що цитуються у виданнях останнього часу: у монографії "Теріофауна Карпатського біосферного заповідника" (1998), зведенні "Ссавці України під охороною Бернської конвенції" (1999) та праці, що увійшли до збірки матеріалів 8-ї загальнопольської теріологічної конференції "Біорізноманіття та охорона ссавців в Польщі" (2000).

Обсяг бібліографії, що наводиться тут, обмежений працями, видрукованими після 1950 року. Основну увагу приділено працям, що стосуються власне групи великих хижих (ведмідь, вовк, рись, росомаха). В огляд включено також праці, присвячені іншим групам хижих, що знаходяться у не менш скрутному стані і потребують охорони.

Варто зауважити, що засоби Інтернету дозволяють зараз швидко знайти необхідну інформацією за темою, що вас цікавить, проте більшість видань та окремих праць, що видавалися і зараз видаються в Україні, не потрапляє на веб-сайти і, отже, часто залишаються невідомими науковому загалу. Для бібліографічного пошуку варто також скористатись бібліографією спеціальних видань, що наводяться нижче.

Монографічні видання про хижих ссавців

- АБЕЛСНЦЕВ В. І. *Кунцицеві*. – Київ: Наукова думка, 1968. – 279 с. – (Фауна України: в 40 томах; Том 1: Ссавці; випуск 3).
- БАРЫШНИКОВ Г. Ф. Отряд Carnivora Bowdich, 1821 – Хищные // *Каталог Млекопитающих СССР* / Под ред. И. М. Громова и Г. И. Барановой. – Ленинград: Наука, 1981. – С. 236–292.
- ВЕРЕЩАГИН Н. К., СОКОЛОВ О. Л., РОССОЛИМО О. Л. и др. *Волк: Происхождение, систематика, морфология, экология* / Под. ред. Д. И. Бибикова. – Москва: Наука, 1985. – 607 с. — (серія МАБ).
- [РЕЙМЕРС Н. Ф., БИБИКОВ Д. И. Ареал и его изменчивость // (ibid.). – С. 51–63. БИБИКОВ Д. И., ПРИКЛОНСКИЙ С. Г., ФИЛИМОНОВ А. Н. Управление популяциями // (ibid.). – С. 562–571].

- БОНДАРЕНКО В. Д., ДЕЛЕГАН І. В., ТАТАРИНОВ К. А. та ін. *Мисливствознавство*. – Київ: НМК ВО, 1993. – 200 с.
- ГЕПТНЕР В. Г., НАУМОВ Н. П., ЮРГЕНСОН П. Б. и др. *Морские коровы и хищные*. – Москва: Высшая школа, 1967. – (Млекопитающие Советского Союза, том 2, часть первая). – 1004 с.
- (ГЕПТНЕР В. Г., СЛУДСКИЙ А. А.) HEPTNER V. G., SLUDSKII A. A. *Carnivora (Hyenas and Cats) // Mammals of the Soviet Union*. – Washington: SIL and TNSF, 1992. – Vol. 2. – P. 2. – 784 p.
- ЗАГОРОДНЮК І. В. (ред.). *Ссавці України під охороною Бернської конвенції*. – Київ, 1999. – 224 с. – (Праці Теріологічної Школи, випуск 2).
- ЗАГОРОДНЮК І., ПОКИНЬЧЕРЕДА В., КИСЕЛЮК О., ДОВГАНІЧ Я. *Теріофауна Карпатського біосферного заповідника*. – Київ: Ін-т зоол. НАНУ, 1997. – 60 с. – (Вестник зоологии. Suppl. 5).
- КОРНЄЄВ О. П. *Вовк та його знищення*. – Київ: Держсільгоспвидав УРСР, 1950. – 104 с.
- КОРНЄЄВ А. П. *История промысла диких зверей на Украине*. – Киев: Изд-во гос. ун-та, 1953. – 37 с.
- КОРНЄЄВ О. П. *Визначник звірів УРСР*. – Видання друге. – Київ: Радянська школа, 1965. – 236 с.
- КОРНЄЄВ О. П. *Борсук. Екологія та використання в мисливському господарстві*. – Київ: Урожай, 1967. – 80 с.
- КРЫЖАНОВСКИЙ В. И., ЕМЕЛЬЯНОВ И. Г. Класс млекопитающие // Топачевский В. А. (ред.). *Природа Украинской ССР. Животный мир*. – Киев: Наук. думка, 1985. – С. 197–234.
- МАТЮШКИН Е. Н. *Рысь*. – Москва: Лесная промышленность, 1974. – 63 с.
- НИКОЛЬСКИЙ А. А., ФРОММОЛЬТ К. Х. *Звуковая активность волка*. – Москва, 1989. – 126 с.
- НОВИКОВ Г. А. *Хищные млекопитающие фауны СССР*. – Москва-Ленинград: Изд-во АН СССР. – С. 37–52.
- ПАВЛИНОВ І. Я., ЯХОНТОВ Е. Л., АГАДЖАНЯН А. К. *Млекопитающие Евразии: систематико-географический справочник (в трех частях)*. – Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1995. – (Сб. Тр. Зоол. муз. МГУ. Том 32).
- ПАВЛОВ М. П. *Волк*. – Москва, 1982. – 208 с. — ПАВЛОВ М. П. *Волк*. – (Издание второе, перераб. и дополн.). – Москва: Агропромиздат, 1990. – 352 с.
- СИДОРОВИЧ В. Е. *Норки, выдра, ласка и другие куньи*. – Минск: Ураджай, 1995.
- СОКОЛОВ И. И. (ред.). *Млекопитающие фауны СССР*. – Москва, Ленинград: Изд. АН СССР, 1963. – Часть 2.
- СОКУР І. Т. *Звірі Радянських Карпат і їх господарське значення*. – Київ: Вид-во АН УРСР, 1952. – 68 с.
- СОКУР І. Т. *Ссавці фауни України та їх господарське значення*. – Київ: Держучпедвид., 1960. – 211 с.
- СОКУР І. Т. *Історичні зміни та використання фауни ссавців України*. – Київ: Вид-во АН УРСР, 1961. – 84 с.
- ТАТАРИНОВ К. А. *Звірі західних областей України. Екологія, значення, охорона*. – Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. – 188 с.
- ТЕРНОВСКИЙ Д. В. *Биология куницеобразных*. – Новосибирск: Наука, 1977.
- ТУРЯНИН І. І. *Хутрово-промислові звірі та мисливські птахи Карпат*. – Ужгород, 1975. – 176 с.
- ФИЛОНОВ К. П. *Копытные животные и крупные хищники на заповедных территориях*. – Москва: Наука, 1989. – 251 с.
- ЭКОЛОГИЯ, морфология и охрана медведей в СССР*: Тез. докл. – Москва: Б. и., 1981. – 67 с.
- THE ATLAS of european mammals / Mitchell-Jones A. L., Amori G., Bogdanowicz W. etc.* – London: Acad. Press, 1999. – XI+484 p.
- McKENNA M. C., BELL S. K. *Classification of mammals above species level*. – New York: Columbia Univ. Press, 1997. – XII+547 p.
- OKARMA H. *Wilk. Monografia przyrodniczo-lowiecka*. – Bialowieza, 1992. – 168 p.
- PUCEK Z. (red.). *Klucz do oznaczania ssakow Polski*. – Warszawa: Panstw. Wydawn. Nauk., 1984. – 388 p.
- PUCEK Z., RACZYNSKI J. (eds.). *Atlas of Polish mammals maps*. – Warszawa: PWN, 1983. – 1 (text). – 188 p.; 2 (maps). – 90 p.

Статті про хижих ссавців України та суміжних країн

- БИБИКОВ Д. И., КУДАКТИН А. Н., РЯБОВ Л. С. Синантропные волки: распространение, экология // *Зоологический журнал*. – 1985. – № 3. – С. 429–441.
- БОЛДЕНКОВ С. Волки на Украине // *Охота и охотничье хозяйство*. – 1980. – № 6. – С. 4–5.
- БОЛОГОВ В. Звуковая сигнализация волков // *Охота и охотничье хозяйство*. – 1982. – № 5. – С. 11–13.
- БОРОВИК Е. Н. Корсак в заповеднике "Стрельцовская степь" // *Вестник зоологии*. – 2001. – (у друці).
- БОРОВИК Є., ЗАГОРОДНОК І. Пропозиції щодо хижих та унгулят у Бернських списках // *Ссавці України під охороною Бернської конвенції*. – Київ, 1999. – С. 198–200. – (Пр. Теріол. Школи, вип. 2).
- БУНЕВИЧ А. Н. Стациальное размещение и структура популяции волков Беловежской Пуши // *Экология, поведение и управление популяцией волка*. – Москва, 1989. – С. 34–40.
- ВЕРЕЩАГИН Н. К. *Ursus arctos L.* в СССР // *Первый международный конгресс по млекопитающим*. – Том 1. – Москва: ВИНТИ. – 1974. – С. 110–111.
- ВОЛОХ А. М., РОЖЕНКО Н. В., ЛОБКОВ В. А. Первая встреча обыкновенного шакала (*Canis aureus L.*) на юго-западе Украины // *Науч. тр. зоол. музея Одесск. гос. ун-та*. – 1998. – 5. – С. 187–188.
- ВОЛОХ А. М., РОЖЕНКО М. В. Поява шакала звичайного (*Canis aureus*) на півдні України // *Вестник зоологии*. – 1999. – 33, № 4–5.
- ГОЛДА Д. Вовк має право на життя // *Лісовий і мисливський журнал*. – 2001. – № 1. – С. 32–33.
- ГУБАРЬ Ю. П. Современное состояние численности волка в РСФСР // *Экология, охрана и использование хищных млекопитающих в РСФСР*. – Москва, 1982. – С. 28–47.
- ГУБАРЬ Ю. П. *Методические указания по учёту волка методом картирования участков обитания*. – Москва, 1987. – 29 с.
- ГУБАРЬ Ю. П. Оперативный кадастр волка и методика учёта его численности в РСФСР // *Экология, поведение и управление популяцией волка*. – М., 1989. – С. 45–54.
- ГУНЧАК М. Г. Бурий ведмідь у Карпатах // *Лісовий і мисливський журнал*. – 1999. – № 5. – С. 25.
- ГУРСКИЙ Н. Г. Волк в степной зоне Украины и его воздействие на диких и домашних животных // *Изучение природы степей* (Мат-лы межвузовского симпози.). – Одесса, 1968. – С. 158–160.
- ГУРСКИЙ И. Г. Гибридизация волка с собакой в природе // *Бюллетень МОИП (отд. биол.)*. – 1975. – 80, N 1. – С. 131–136.
- ГУРСКИЙ И. Г. Волк в северо-западном Причерноморье (участок обитания, структура популяции, размножение) // *Бюллетень МОИП (Отделение биологии)*. – 1978. – Вып. 3. – С. 29–38.
- ГУРСКИЙ И. Г. Географическая изменчивость и внутривидовая систематика волка европейской части СССР // *Популяционная изменчивость вида и проблемы охраны генофонда млекопитающих*. – Москва: Наука, 1983. – С. 36–38.
- ГУРСКИЙ И. Г. Новые данные о численности волка и ее регуляции на Украине // *Экология, поведение и управление популяциями волка*. Сб. науч. трудов. – Москва, 1989. – С. 55–57.
- ГУСЕВ О. Истреблять всегда и везде? // *Охота и охотничье хозяйство*. – 1993. – № 2. – С. 1–3.
- ДАНИЛОВ Г. Г., ШИРЯЕВ В. В. К методике выявления расположения волчьих логов // *Воспроизводство, использование и охрана диких зверей и птиц*. – Пермь, 1986. – С. 22–25.
- ДЕЛЕГАН И. В., ДИКИЙ И. В. Исследование динамики изменения численности охотничьих животных на заповедных и сопредельных с ними территориях // *Беловежская пуца на рубеже третьего тысячелетия* (Мат-лы научно-практ. конф.). – Белпуца, 1999. – С. 270–271.
- ДИКИЙ И. В. Особливості поширення борсука (*Meles meles L.*) в умовах Українського Розточчя // *Природа Розточчя* (Біогеоценотичні дослідження: підходи, методики, результати). Вип. 1. – Івано-Франково, 1999. – С. 140–143.
- ДИКИЙ И. В. Антропогенний вплив та на поселення борсука (*Meles meles L.*) та їх розташування в залежності від структури передгірних та рівнинних ландшафтів Львівщини // *Вісник зоології*. – 2000. – Suppl. № 14 [pars 1]. – С. 120–123.

- Дикий И. В., ДЕЛЕГАН И. В. Изучение особенностей распространения и динамики численности барсука (*Meles meles* L.) в заповедниках Запада Украины // *Беловежская пуца на рубеже третьего тысячелетия* (Мат-лы научно-практ. конф.). – Белпуца. – 1999. – С. 278–280.
- Дикий И. В., ДЕЛЕГАН И. В. Роль заповідних територій у збереженні генофонду борсука на Заході України // *Заповідна справа в Україні на межі тисячоліть* (сучасний стан, проблеми і стратегія розвитку). – Канів, 1999. – С. 118–119.
- Дикий И. В., ДЕЛЕГАН И. В. Цей відомий і невідомий борсук // *Лісовий і мисливський журнал*. – 1999. – № 2–3. – С. 43–44.
- ДОВГАНИЧ Я. Е. Хищные млекопитающие Карпатского заповедника // *Мат-лы IV съезда Всес. териол. о-ва*. – Москва, 1986. – 3. – С. 12–14.
- ДОВГАНИЧ Я. Е. Млекопитающие // *Фауна Карпатского заповедника*. – Москва, 1988. – С. 36–43. – (серия Флора и фауна зап-ков СССР).
- ЕВТУШЕВСКИЙ Н. Н. Ресурсы и использование охотничьих животных Украины // *Ресурсы охот.-пром. хоз-ва и прогноз их использования*. – Москва, 1985. – С. 124–129.
- ЖИЛА С. М. Бурій ведмідь (*Ursus arctos* L.) в Українському Поліссі // *Вестник зоологии*. – 1997. – 31, № 2–3. – С. 77.
- ЖИЛА С. М. Рись в Українському Поліссі // *Поліському природному заповіднику – 30 років*. – Житомир, 1999. – С. 93–99. – (36. наук. праць, випуск 1).
- ЖИЛА С. М. Сучасний стан популяції та деякі особливості борсука в Україні // *Поліському природному заповіднику – 30 років*. – Житомир, 1999. – С. 100–106. – (36. наук. праць, випуск 1).
- ЖИЛА С. М. Вовки Українського Полісся: динаміка чисельності та деякі питання моніторингу // *Поліському природному заповіднику – 30 років*. – Житомир, 1999. – С. 106–115. – (Збірка наукових праць, випуск 1).
- ЗАГОРОДНЮК І., СЛІСАРЕНКО В. Загальна характеристика ряду хижих // *Сваці України під охороною Бернської конвенції*. – Київ, 1999. – С. 110–114. – (Праці Теріологічної Школи, випуск 2).
- КОЗЛОВ В. В. Методика количественного учета волка // *Методы учета численности и географического распределения наземных позвоночных*. – Москва, 1952.
- КОЛОШЕВ И. И. Волк Украинских Карпат, его вред и истребление // *Доклады и сообщения Ужгор. гос. ун-та. (Сер. биол.)*. – 1958. – Том 21. – С. 56–59.
- КОРНЕЕВ О. П. Видра на Україні, її екологія та шляхи раціонального використання // *Труди зоологічного музею КДУ*. – Київ, 1959. – № 6.
- КОРЬТИН С. О людоедстве волков // *Охота и охотничье хозяйство*. – 1990. – № 7. – С. 12–13.
- ЛАВРОВСКИЙ В. В. Питание волка и его значение на территории Окского биосферного заповедника // *Многолетняя динамика природных объектов Окского заповедника*. – Москва, 1990. – С. 53–109.
- ЛОБКОВ В. А., РОЖЕНКО Н. В. Находки лесной куницы (*Martes martes*) в степной зоне на юго-западе Украины // Лобков В. А. (ред.). *Исследования многообразия животного мира*. – Одесса, Астропринт, 1998. – (Науч. тр. зоол. музея Одесского гос. ун-та).
- МЕЛЬНИКОВ С. С. Бурый медведь в Белоруссии // *Фауна и экология наземных позвоночных Белоруссии*. – Минск, 1961.
- НАЗАРЕНКО Л. Ф., ГУРСКИЙ И. Г. Экологическая структура и территориальные связи популяций волка // *Изученность ресурсов наземных позвоночных фауны Украины*. – Киев: Наукова думка, 1969. – С. 83–87.
- НАЗАРОВ А. А. Некоторые закономерности населения волка в РСФСР // *Экология, охрана и использование хищных млекопитающих в РСФСР*. – Москва, 1982. – С. 47–64.
- НИКОЛЬСКИЙ А. А., ФРОММОЛЬТ К. Х., БОЛОГОВ В. Н. Звуковая реакция волчицы, уводящей щенков от опасности // *Бюллетень МОИП (Отделение биологии)*. – 1986. – № 1. – С. 53–55.
- ПОЛУШИНА Н. А. Млекопитающие // *Биогеоэкологический покров Бескид и его динамические тенденции*. – Киев: Наукова думка, 1983. – С. 214–216.
- ПОЛЯКОВА А. Д. Изменения в размещении и численности бурого медведя и рыси в средней полосе РСФСР за десятилетний период (1960–1970) // *Млекопитающие – численность, ее динамика и*

- факторы их определяющие.* – Рязань: Московский рабочий, 1975. – С. 289–311. – (Труды Окского гос. зап-ка. Выпуск 9).
- ПОЯРКОВ Л. Д. Некоторые черты поведения волков, выявленные методом тропления // *Поведение волка: сборник научных трудов.* – Москва, 1980. – С. 111–122.
- ПРИКЛОНСКИЙ С. Г., Протяженность суточного хода и некоторые вопросы экологии и значения волка в зимний период // *Зимний маршрутный учёт охотничьих животных.* Сборник научных трудов ЦНИИ Главохоты РСФСР. – Москва, 1983. – С. 131–158.
- ПРИКЛОНСКИЙ С. Г., Кузякин Р. А. *Методические указания по организации и проведению зимнего маршрутного учета охотничьих животных в РСФСР.* – Москва, 1980. – 28 с.
- РОЖЕНКО Н. В. Современное состояние популяций хищных млекопитающих в низовьях реки Днестр // *Сохранение биоразнообразия бассейна Днестра* (Материалы международной конференции. Кишинёв, 7–9 октября 1999). – Кишинев, 1999. – С. 199–200.
- РОМАН Е. Г. Современное состояние популяции выдры в Нижнем Приднпровье и особенности её экологии // *Таврійський науковий вісник.* – Херсон, 1996. – Вип. 1 (част. 3). – С. 538.
- РОМАН С. Г. Лісова куниця у Нижньому Придніпров'ї // Бойко М. Ф. (ред.) *Метода.* Збірник наукових праць. Випуск "Аксиоми". – Київ: ТОВ Міжнародна фінансова агенція, 1998. – С. 28–32.
- РОМАН Е. Г. Млекопитающие семейства куньих (Mustelidae) Азово-Черноморского региона Украины // *Вісник зоології.* – 2000. – Окр. дод. № 14 [pars 2]. – С. 129–135.
- РУЖИЛЕНКО Н. С., ПРОДЧЕНКО А. П. Територіальний розподіл, екологія та чисельність борсука в Канівському заповіднику // *Заповідна справа в Україні.* – 1998. – Том 4, Вип. 1. – С. 61–65.
- СЛОБОДЯН А. А. К вопросу о питании карпатского медведя бурого (*Ursus arctos* L.) // *Вестник зоологии.* – 1975. – № 5. – С. 11–15.
- СЛОБОДЯН А. А. Экология и этология бурого медведя в Украинских Карпатах // *Изученность териофауны Украины, ее рациональное использование и охрана:* Сб. науч. тр., под ред. В. А. Топаевского. – Киев: Наук. думка, 1988. – С. 77–90.
- СЛОБОДЯН А. А., ГУЦУЛЯК М. Р. К экологии карпатского бурого медведя в зимний период // *Зоологический журнал.* – 1976. – Том 55, вып. 5. – С. 755–760.
- СМИРНОВ В. С., КОРЫТИН Н. С., НЕГАНОВ В. Г. *Контроль за динамикой численности волка по возрастному составу добываемых животных* (Методич. рекомендації). – Свердловск, 1985. – 75 с.
- ТАТАРИНОВ К. А. Відомості про териофауну Волинського Полісся // *Наукові записки Кременецького держ. пед. ін-ту.* – 1960. – Том 5.
- ТАТАРИНОВ К. А. Популяция европейской норки и лесной кошки в Карпатах // *Экологические основы охраны и рационального использования хищных млекопитающих.* – Москва, 1979.
- ТУРЯНИН И. И. Рысь в Украинских Карпатах // *Охота и охот. хоз-во.* – 1966. – N 7. – С. 15.
- ТУРЯНИН И. И. До екології лісового kota в Українських Карпатах // *Про охорону природи Карпат.* – Ужгород, 1973. – С. 191–195.
- ТУРЯНИН И. И. Современное состояние и охрана Карпатской популяции средневропейского лесного kota // *Экол. основы и рац. использ. хищн. млекопит.* – Москва, 1979. – С. 255–256.
- ТУРЯНИН И. И. Кошачьи Украинских Карпат // *Вопросы охраны и рац. использования раст. и животн. мира Укр. Карпат.* – Ужгород: Ужгород. отд-е МОИП, 1988. – С. 126–131.
- ТУРЯНИН И. И. Кошачьи Украинских Карпат // *Изученность териофауны Украины, ее рациональное использование и охрана.* – Киев: Наукова думка, 1988. – С. 91–95.
- ШЕВЧЕНКО Л. С., БОРИСОВЕЦ Б. Э. Внутривидовая структура хищных млекопитающих европейской части СССР (с использованием многомерного анализа). Сообщение 1. Волк // *Вестник зоологии.* – 1988. – № 6. – С. 32–43.
- ШНАРЕВИЧ И. Д. Млекопитающие Советской Буковины // *Животный мир Советской Буковины.* – Черновцы, 1959. – С. 5–65.

Statті про хижих України і суміжних країн (латиною)

- ANDELT W. F., QUIPSON Ph. S. Toe-clipping coyotes for individual identification // *J. Wildlife Manag.* – 1980. – 1. – P. 293–294.
- ANDERSONE Z., RANDI E., OZOLINS J. Hybridisation of wolves and dogs in the wild: myth or reality? // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 17–18.
- BERESZYNSKI A., KRASKIEWICZ A., WIECKOWSKI J. Badania aktywnosci glosowej wilkow, *Canis lupus* w cyklu rocznym, w warunkach hodowlanych // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 25.
- DYKYJ I. V. The results of the anthropogenic influence on the badger in Ukraine // *2nd International Wildlife Management Congress (Wildlife, Land, and People: Priorities for the 21st Century).* – Gödölla, 1999. – P. 48.
- DYKYJ I. Osobliwosci rozpowszechnienia oraz gestosc zasiedlenia borsuka w lesistych ekosystemach Zachodniej czesci Ukrainy // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 2–5.
- FLYNN J. J., NEFF N. A., TEDFORD R. H. Phylogeny of the Carnivora // *The phylogeny and classification of the Tetrapods* / Benton M. J. – Oxford: Clarendon Press, 1988. – P. 73–116.
- FRITTS, S. H., CARBYN, L. N. Population viability, nature reserves, and the outlook for gray wolf conservation in North America // *Restoration Ecology.* – 1995. – 3 (1). – P. 26–38.
- GARCIA-MORENO J., MATOCQ M. D., ROY M. S., GEFFEN E., AND WAYNE K. Relationships and genetic purity of the endangered Mexican wolf based on analysis of microsatellite loci // *Conservation Biology.* – 1996. – 10 (2). – P. 37–389.
- HENSHAW R. E. Toe-clipping coyotes for individual identification: a critique // *J. Wildlife Management.* – 1981. – 4.
- KLOSKOWSKI J. Drapieznictwo wydry *Lutra lutra* na karpniu *Cyprinus carpio* w warunkach stawow rybnych // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 58.
- JENRZEJEWSKI W., VEIT K., BRANINICKI W., inne. Struktura genetyczna i socjalna populacji wilka *Canis lupus* w Puszczy Bialowieskiej // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 56–57.
- KRUUK H., HEWSON R. Spacing and foraging of otters (*Lutra lutra*) in a marine habitat // *Journal of Zoology.* – London, 1978. – Vol. 185. – P. 205–212.
- MERTE-MILLHOLLEN A. S., GOODMAN P. A., KLINGHAMMER E. Wolf scent marking with raised-leg wination // *Zoo. Biol.* – 1986. – № 1. – P. 7–20.
- NOWAK S., JENRZEJEWSKI W., SCHNIDT K., INNE. Aktywnosc wokalna wolno-zyjacych wilkow *Canis lupus* // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 76.
- OKARMA H., SNEZKO S. Wspolczesne wystepowanie zbaka w Polsce // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 79.
- REKLEWSKI J. Preferencje zapachowe i behawioor wechowy rysia (*Lynx lynx*) // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 112.
- ROMAN E., DICKIY I. Distribution and status of the populations of the wildcat in Ukraine in the present time // *International Symposium on Wildcats.* – Nienover (Germany), 2000. – P. 3.
- SLOBODYAN A. A. *Ursus Arctos* L. in the Carpathian region // *First International Theriological Congress.* — Moscow: Nauka, 1974. – Volume II. – P. 172.
- SNIEKO S., OKARMA H., SMJETANA W., KUBACKI T. Sposob wykorzystania przestrzeni przez rysie w Karpatach // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 115.
- SUMERA B. Wystepowanie niedzwiedzia brunatnego *Ursus arctos* L. w Babiogorskim Parku Narodowym // *Bioroznorodnosc i ochrona ssakow w Polsce.* – Lublin, 2000. – P. 105.
- TYRYANIN I., KOLJUSEV I. Occurrence of the Lynx in the Ukrainian Carpathians // *Acta Sci. Nat. Acad. Bohemoslov.* – 1968. – 2, N 5-6. – P. 236–240.

Праці загального характеру

- БЕРЕСТЕННИКОВ Д. С. Млекопитающие Черноморского заповедника // *Вестник зоологии*. – 1977. – N 2. – С. 12–17.
- ВИНОКУРОВ А. А. Основные принципы и методы мечения животных // *Методы исследования в экологии и этологии*. – Пушино, 1986. – С. 270–287.
- ВОЛОХ А. М. Краткий очерк истории формирования современной фауны охотничьих зверей в южных районах Украины // *Проблемы изучения фауны Юга Украины*. – Одесса, "Астропринт", 1999. – С. 34–49.
- ГАВРИЛЕНКО Н. И. *Позвоночные животные и урбанизация их в условиях города Полтавы*. – Харьков: Изд-во Харьковского ун-та, 1970. – С. 18–19.
- ДУЛИЦКИЙ А. И., ТОВПИНЕЦ Н. Н. Аннотированный список млекопитающих Крыма // *Памяти профессора Александра Александровича Браунера (1857–1941)*. – Одесса: Музейный фонд им. А. А. Браунера; Астропринт, 1997. – С. 92–100.
- ЗАГОРОДНОК І. В. Вищі таксони ссавців у сучасній фауні України: склад, номенклатура та видове багатство // *Доповіді НАН України*. – 1998. – № 4. – С. 180–186.
- ЗАГОРОДНОК І. В. Ключі до визначення вищих таксонів ссавців України і суміжних країн та принципи їх побудови // *Вестник зоологии*. – 1998. – 32, № 1-2. – С. 126–150.
- ЗАГОРОДНОК І. В. Ендемічна теріофауна Карпат: таксономічний та біогеографічний аналіз // *Карпатський регіон і проблеми сталого розвитку*. – Рахів, 1998. – том 2. – С. 218–222.
- ЗАГОРОДНОК І. В. Степове фауністичне ядро Східної Європи: його структура та перспективи збереження // *Доповіді НАН України*. – 1999. – № 5. – С. 203–210.
- ЗАГОРОДНОК І. В. Систематичне положення таксона як критерій його вразливості // *Доповіді НАН України*. – 2000. – N 5. – С. 180–186.
- ЗАГОРОДНОК І. Роди звірів східноєвропейської фауни та їх українські назви. Частина 1. Загальні положення. Комахоїдні, кажани та хижі // *Збірник Національного науково-природничого музею НАН України*. – Київ, 2001. – Вип. 1. – (у друці).
- ЗАГОРОДНОК І., ЖИЛА С., ПОКИНЬЧЕРЕДА В. Теріологічна школа-семинар "Ссавці у Червоній книзі" // *Вестник зоологии*. – 1998. – 32, № 5-6. – С. 149–150.
- ЗАГОРОДНОК І. В., ХОМЕНКО В. Н. Фауна України у «Червоній книзі Української РСР» (1980). Біогеографічний аналіз // *Ойкумена (Укр. екол. вісник)*. – 1995. – N 1-2. – С. 95–99.
- КИСЕЛЮК О. І., ЗАХАРЧУК С. М. До стану вивченості та охорони ссавців, занесених в «Червону книгу УРСР», на території Карпатського ДПНП // *Нац. парки, їх багатofункц. значення і пробл. охор. природи*: Тези доп. респ. наук.-практ. конф. – Яремча, 1990. – С. 42–43.
- КОЛОШЕВ И. И. Исследования фауны позвоночных животных Закарпатской области за десять лет (1945–1955) // *Науч. зап. Ужгород. ун-та*. – Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1956. – 21. – С. 31–40.
- КОНВЕНЦИЯ* про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979 рік). – Київ: Мінекобезпеки України, 1998. – 76 с.
- КРОЧКО Ю. І., КОРЧИНСЬКИЙ О. В., ВАРГОВИЧ Р. С. Антропогеніві кісткові захоронення хребетних тварин карстових печер Закарпаття // *Фауна Східних Карпат: сучасний стан і охорона*: Мат-ли міжнар. конф. – Ужгород, 1993. – С. 84–85.
- МАРИСОВА И. М., МАКАРЕНКО М. М., КАНЕВЕЦ В. М. и др. Современное состояние редких и исчезающих видов животных на Черниговщине // *Мат-лы всесоюз. науч.-методич. совещ. зоологов педвузов*. – Махачкала, 1990. – Ч. 2. – С. 166–167.
- СОКОЛОВ В. Е., СЫРОЕНЧОВСКИЙ Е. Е. (ред.). *Заповедники СССР. Заповедники Украины и Молдавии* – Москва: Мысль, 1987. – 271 с.
- СОКУР І. Т. Господарське значення ссавців Закарпатської області і шляхи їх використання // *Збірник Праць Зоол. музею АН УРСР*. – Київ, 1952. – N 25. – С. 35–45.
- ДИКИЙ І. В. Проблеми та основи охорони ссавців в Кампінському національному парку // *Національні природні парки: проблеми становлення і розвитку* (Мат-ли міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю Карпатського нац. парку). – Яремче, 2000. – С. 109–111.

- КИРИКОВ С. В. *Изменение животного мира в природных зонах СССР, степная зона и лесостепь.* – Москва: Изд-во АН СССР, 1959. – 175 с.
- КИРИКОВ С. В. *Промысловые животные, природная среда и человек.* – Москва: Наука, 1966. – 248 с.
- КОРНЕЕВ А. П. Их уже нет на Украине (Черный список). Виды, исчезнувшие на территории УССР в историческое время. Млекопитающие // Сытник К. М. (ред.). *Редкие и исчезающие растения и животные Украины.* – Киев: Наукова думка, 1988. – С. 229–230.
- МАШКИН В. И. Техника криомечения млекопитающих // *Охота, воспроизводство и охрана промысловых зверей и птиц.* – Пермь. 1985. – С. 34–37.
- НОВИКОВ Г. А. *Полевые исследования экологии наземных позвоночных.* – Москва, Ленинград, 1953.
- ОШМАРИН П. Г., ПИКУНОВ Д. Г. *Следы в природе.* – Москва: Наука, 1990. – 296 с.
- ПІДОПЛІЧКО І. Г. Сучасний характер і походження фауни ссавців УРСР // *Збірник праць Зоол. музею АН УРСР.* – 1936. – Вип. 18. – С. 3–28.
- ПІДОПЛІЧКО І. Г. Загальна характеристика класу ссавців (Mammalia) // *Фауна України.* – Київ: Вид-во АН УРСР, 1956. – Том 1, вип. 1. – С. 7–69.
- РЕДКИЕ И ИСЧЕЗАЮЩИЕ РАСТЕНИЯ И ЖИВОТНЫЕ УКРАИНЫ.* Справочник. – Киев: Наук. думка, 1988.
- РОМАН Е. Г., РУСЕВ И. Т., ГЕРЖИК И. П., ПОТАПОВ О. В. Современное состояние популяций редких млекопитающих прибрежных зон Северо-Западного Причерноморья и пути их сохранения // *Управление и охрана побережий Северо-Западного Причерноморья* (Материалы международного симпозиума). – Одесса, 1996. – С. 89–90.
- РУКОВСКИЙ Н. Н. *По следам лесных зверей.* – Москва: ВО "Агропромиздат", 1988. – 175 с.
- ТАТАРИНОВ К. А. До питання про вертикальне поширення ссавців у Східних Карпатах // *Наукові записки Природозн. муз. Львів. філ. АН УРСР.* – Львів, 1955. – 4. – С. 80–91.
- ТАТАРИНОВ К. А. *Фауна хребетних заходу України.* – Львів: Вища школа (при Львівськ. ун-ті), 1973. – 257 с.
- ТАТАРИНОВ К. А. Влияние населения эпохи палеолита на териофауну Среднего Приднестровья // *Вестник зоологии.* – 1993. – 27, N 4. – С. 68–74.
- ТАТАРИНОВ К. Хто пасе ведмедів? (Сучасний стан мисливства в Україні) // *Зелені Карпати.* – Рахів, 1995. – № 1-2. – С. 96–99.
- ТОПАЧЕВСКИЙ В. А. Новые материалы к антропогенной истории фауны млекопитающих Среднего Приднестровья // *Зб. праць Зоол. музею АН УРСР.* – 1961. – N 30. – С. 19–20.
- СЕЛЮНИНА З. В. История изучения и изменения териофауны района Черноморского биосферного заповедника // *Тез. докладов Vgo съезда Всесоюз. териол. об-ва.* – Москва, 1990. – Том 3. – С. 176–177.
- СИТНИК К. М. (ред.). *Червона книга Української РСР.* – Київ: Наук. думка, 1980. – 504 с.
- ТАТАРИНОВ К. А. *Фауна хребетних заходу України.* – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1973. – С. 149–150.
- ФИЛОНОВ К. П., НАХИМОВСКАЯ Ю. Д. *Летопись природы в заповедниках СССР.* (Методическое пособие). – Москва: Наука, 1985.
- ФОРМОЗОВ А. Н. *Спутник следопыта.* – Москва, МОИП, 1952. – 360 с.
- ФОРМОЗОВ А. Н. *Спутник следопыта.* – Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1989. – 320 с.
- ШАРЛЕМАНЬ Н. В. *Природа и люди Киевской Руси.* – Киев: Киевск. экол.-культ. центр, 1997. – 166 с. – (В. Е. Борейко. История охр. прир., вып. 13).
- ЩЕРБАК М. М. (ред.). *Червона книга України. Тваринний світ.* – Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1994. – 464 с.
- GŁOWACINSKI Z. (red.). *Polske czerwona księga zwierząt.* – Warszawa: Państw. Wydawn. Rolnicze i Lesne, 1992. – 352 s.
- IUCN Red List Categories prepared by IUCN species survival commission.* – Gland: The World Conservation Union, 1994. – 21 p.